

Mihaela Wohinz

OD ZDRUŽITVE DO RAZPADA DRŽAVE JUŽNIH SLOVANOV V PARIZU

19. marca so v Parizu odprli razstavo z zanimivim naslovom *De l'Unification à l'Eclatement*.

Priprave na razstavo in delo v zvezi s katalogom so trajale celi dve leti. Gre za interdisciplinaren projekt številnih strokovnjakov, v katerem so zajeli dogajanje na tleh nekdanje Jugoslavije v tem stoletju – natančneje v času od nastanka prve države južnih Slovanov – leta 1918 do 1991.

Razstavnega prostora sicer ni veliko, tako da se eksponati simbolno "tesnijo" drug ob drugem. Vendar pa se moramo zavedati, da je razstava v samem pariškem centru – v Invalidih – prestižnem azilu vseh veteranov, zgrajenem v času Ludvika XIV. Tu so v dveh cerkvah relikvije francoske zgodovine. V eni so od leta 1840 posmrtni ostanki Napoleona I., ki so sicer prišli tja šele (ali že!) 19 let po njegovi smrti na Sveti Heleni. V drugi cerkvi visijo bojne zastave, zaplenjene v brezštevilnih vojnah Francozov. Smo torej na kraju, kjer je razmislek o preteklosti na mestu. V Invalidih je tudi muzej orožja – skratka, to je v resnici prostor, ki nas navede na razmišljanje o kontradiktornostih vseh vrst, o velikih razbitih sanjah, o uspehih in krvavih porazih, o moči človeškega duha in o njegovi popolni pritlehnosti.

Nedaleč od Invalidov se dviguje Eifflov stolp – na njem pa so v velikih številkah označeni dnevi, ki nas še ločijo od novega tisočletja. Imamo še (19. marca) 653 dni časa za inventuro.

In tako stopamo v razstavne prostore, kjer bomo v slikovnem in dokumentarnem gradivu ter ob drugih eksponatih (večina je prišla sem iz številnih krajev bivše Jugoslavije) podoživeli skoraj sto let svoje zgodovine tako, kot jo vidijo Francozi; natančneje g. Laurent Gervereau, postavljalca razstave in koordinatorskega projekta, ki je kot selektor obšel tudi področje bivše Jugoslavije in izbral dela za razstavo.

Takoj pri vhodu nas pritegnejo: eksotika narodnih noš, prefinjena lepota filigranskega nakita, stare fotografije pa prapori in razglasi, plakati, dokumenti. Vitrine in stene so nabito polne, gradiva je toliko, da gledalca kar potegne v nekakšen vrtinec misli, občutkov, čudenj – v nekakšno posebno napetost. To

je res svojevrstna avantura. Najdemo umetnostne eksponate, med njimi je zanimiv delež slovenskih umetnikov iz časa med obema vojnama; Portret Marija Kogoja, Vena Piona, Smrt genija Franceta Kralja, njegova Melanholija in Deseti brat. Tu so tudi dela mlajšega brata Toneta Kralja, Nevihta, Moj oče in kip Uklenjena ljubezen, Jakčeve zgodnje grafike, dela Maksima Sedeja, Alberta Sirka in impresivna lesena skulptura Petra Lobode Robot.

Ob posnetkih sarajevskega atentata, krfskega srečanja in deklaracije, umora kralja Aleksandra, Titovih okrašenih in razbitih portretih (slednji so prispevek sarajevskega fotografa, ki je preživel okupacijo '92-'95 in jo ovekovečil s 3000 fotografijami), Tomosovem mopedu, starih smučeh in ob vsem propagandnem evforičnem gradivu iz časov Titove Jugoslavije ter vsem ostalem začutiš, da je vse to tudi del nas – da smo vse to – za svet – mi.

Toliko gradiva naravnost kliče po natančnejši seznanitvi z razmerami, dogodki, usodnimi odločitvami – skratka, z vsem, kar je bilo življenje na Balkanu v zadnjih osemdesetih letih.

Razstavo spremlja 600 strani obsegajoč katalog, ki ga je izdal Muzej sodobne zgodovine / BDIC, v katerega je svoja razmišljanja prispevalo 35 piscev, ki so: zgodovinarji, politologi, sociologi, etnologi, strokovnjaki za vojaška vprašanja, umetnostni zgodovinarji in filologi orientalisti. Posebno zanimivo je, da publikacija precej prostora namenja tudi odmevom na dogodke v bivši Jugoslaviji v francoskem tisku.

Med pisci besedil sta tudi dva slovenska. Z arhitekturo pri nas se predstavlja dr. Stane Bernik, z odsevi dobe v likovni umetnosti med obema vojnama pa mag. Igor Kranjc.

Sicer pa so sodelovali v tem projektu z izposojenimi deli iz Slovenije: Moderna galerija Ljubljana (Zdenka Badovinac in mag. Igor Kranjc), ljubljanski Mestni muzej (Taja Čepič), Muzej novejšje zgodovine (dr. Iztok Durjava), Galerija Božidar Jakac iz Kostanjevice na Krki (Bojan Božič).

Za Slovenca oziroma za slehernega prebivalca tega prostora je posebno dragocen pogled tujcev na naše razmere, pogled iz daljave oziroma od zunaj, z neko kritičnostjo, neprizadetostjo, preprosto na način, ki je v marsičem drugačen od našega videnja stvari.

Direktor Mednarodne dokumentacijske knjižnice sodobnosti, g. Joseph Hüe, je ob odprtju razstave izrazil željo, da bi v vseh obiskovalcih, Francozih in drugih, poglobila zanimanje in simpatije do teh nesrečnih južnoslovanskih narodov, ki so doživeli dva neuspela poskusa združitve, ob izteku drugega tisočletja pa vendarle jasno in odločno izrazili svoje želje po svobodi in samostojnosti vsakega izmed narodov v svoji državi.

Cena je bila 200.000 mrtvih, nešteto duševno in telesno prizadetih in dva milijona po vsem svetu razseljenih ljudi.

Ob tem, je poudaril g. J. Hüe, naj se vsa svetovna javnost zaveda, da se je ob balkanskih krvavih dogodkih zadnjih let jasno pokazala tudi popolna nemoč svetovne diplomacije.

Na začetku stoletja je bil sarajevski atentat na avstro-ogrskega prestolonaslednika povod za prvo svetovno vojno, ob koncu stoletja so oči javnosti še vedno v strahu uprte v ta geostrateško tako občutljiv in nevaren del stare celine.

Razstava bo v Parizu na ogled do 30. maja tega leta. Kustos razstave, g. Laurent Gervereau, in eden izmed francoskih piscev besedil sta za zaključek poudarila, da so kljub izrazito nenaklonjenim razmeram ti narodi razvijali in s tem potrjevali svoje lastne individualne identitete. Razstava s katalogom se polemično upira tezi, da imamo v zvezi z južnimi Slovani opraviti z nerazvitiimi ljudstvi na stopnji plemen, in hkrati izpostavlja večinoma spregledana dejstva zgodovinske resničnosti, vpete v evropski kontekst.

Izid kataloga v slovenščini bi bralcem omogočil vpogled v razmišljanja tujcev o nas, naše obzorje pa gotovo obogatil in razširil.